

Privatisering van oorlogvoering vereist regulering

Kees Homan en Gloria Geschiere

Inleiding

Competitieve dienstverlening is een concept dat de laatste jaren in Nederland steeds meer toepassing vindt om de bedrijfsvoering van de rijksoverheid te verbeteren. Bij Defensie gaat het vooral om de doelmatigheid van de ondersteunende diensten te vergroten, hetgeen soms tot uitbesteding (*outsourcing*) leidt. Dat hier enige voorzichtigheid geboden is, tonen de ervaringen bij de Amerikaanse krijgsmacht in Irak aan. "Bloed op de bodem van koelkasten, vieze pannen, vieze bakplaten, vieze saladebakken, rottend vlees en bedorven groenten."¹ Aldus een passage uit een inspectierapport van het Pentagon over onhygiënische toestanden in militaire kantines in Irak, die door de Amerikaanse firma KBR (Kellogg, Brown & Root) worden beheerd. Dit bedrijf sleepte ook de order in de wacht om na de oorlog de oliewinning in Irak te herstellen en was tevens verantwoordelijk voor het opzetten van legerbases en voor het management van het vliegveld bij Bagdad. Het bedrijf is een dochteronderneming van de oliegi-gigant Halliburton, waarvan de Amerikaanse vice-president Cheney vroeger directeur is geweest. Gezien het vele geld dat deze firma in de vorige verkiezingscampagne van Bush heeft gestoken, vraagt de Amerikaanse columnist Paul Krugman zich af of hier sprake is van een nieuw militair-industrieel complex. Zo heeft het Amerikaanse ministerie van Defensie in de periode 1994-2002 meer dan 3.000 contracten met *Private Military Companies*

(PMC's) afgesloten, met een contractwaarde van meer dan 300 miljard dollar. PMC's verzorgen tegenwoordig de logistiek voor iedere grote Amerikaanse militaire operatie en zij hebben ook de *Reserve Officer Training Corps* (ROTC) programma's bij meer dan 200 Amerikaanse universiteiten overgenomen.

Het fenomeen PMC's trok mondiaal veel publiciteit toen dit voorjaar in Fallujah vier werknemers van de firma Blackwater USA werden gelyncht en opgehangen.² Vervolgens kwam CACI International in opspraak, toen bekend werd dat medewerkers van deze firma betrokken waren bij het mishandelen van gevangenen in de Abu Ghraib gevangenis.³ Vooral minister van Defensie Donald Rumsfeld toont zich een uitgesproken voorstander van het uitbesteden van ondersteunende taken aan de civiele sector.⁴ De omvang van de Amerikaanse krijgsmacht is sinds 1990 gereduceerd van 2,1 miljoen tot 1,4 miljoen militairen. Het gevolg is dat door de oorlog in Irak, maar ook door de conflicten in Afghanistan, Bosnië en Kosovo, meer reservisten en personeel van de Nationale Garde voor langere perioden worden opgeroepen. Gezien de toenemende bezwaren die dit oproept, biedt de inschakeling van *Private Military Companies* voor een deel de oplossing.

Minder bekend is dat de Verenigde Staten PMC's ook bij gevechtsacties inschakelen. Hoewel de verovering van het Iraaks grondge-

bied vorig jaar weliswaar was voorbehouden aan beroepsmilitairen, bedienden bij de aanval op Irak civiele contractanten van vier PMC's geavanceerde wapensystemen aan boord van Amerikaanse marineschepen. Dat was tevens het geval met de bediening en het onderhoud van wapensystemen van onbemande *Predator*- en *Global Hawk*-vliegtuigen en B-2-bommenwerpers. Het technisch materieel waar het Pentagon gebruik van maakt is inmiddels zo geavanceerd, dat soms alleen externe specialisten in staat zijn schade en pech te verhelpen. Gezien de grote betrokkenheid van civiele contractanten bij de gevechtsoperaties, noemde het weekblad *The Economist* de oorlog tegen Irak vorig jaar, 'de eerste geprivatiseerde oorlog'.

In feite is er met PMC's echter niets nieuws onder de zon. Contractanten – ook wel huurlingen genoemd – werden in 334 voor Christus al ingezet in de oorlog tegen Alexander de Grote. De Verenigde Oost-Indische Compagnie telde in de 17e eeuw 25.000 voornamelijk Japanse en Duitse huurlingen en 140 schepen. En tot op de dag van vandaag beschermt de Zwitserse Garde het Vaticaan.

Irak: de eerste geprivatiseerde oorlog

Peter W. Singer van het Brookings Institution in Washington schat dat er in Irak op iedere tien militairen één civiele contractant is.⁵ Dat is tien maal zoveel als in de eerste Golfoorlog in 1991. Een rapport aan het Congres meldt dat er zo'n 60 PMC's in Irak werkzaam zijn, met in totaal zo'n 20.000 personen. Maar de lijst is niet compleet, want de contractanten die bij het schandaal in de Abu Ghraib gevangenis betrokken waren, komen er bijvoorbeeld niet op voor. Van de 18,2 miljard dollar die beschikbaar is voor wederopbouw in Irak gaat meer dan tien procent naar PMC's. Tot de huidige taken van PMC's in Irak behoren het beschermen van belangrijke autoriteiten, het escorteren van konvooien, het bewaken van alle oliebronnen en vitale locaties (waaronder vijftien regionale hoofdkwartieren van de overheid) en zelfs van de 'groene zone' in Bagdad, het centrum van de Amerikaanse macht in het land. Zij zijn ook belast met het trainen van het post-Saddam leger, paramilitairen en politie.⁶ Maar PMC's zijn ook verantwoordelijk voor de bewaking van kwetsbare locaties zoals het internationale vliegveld van Bagdad en hotelcomplexen zoals het Sheraton, waar grote media-organisaties en firma's als Kellogg Brown & Root hun hoofdkwartieren hebben gevestigd.

Met het toenemen van het geweld in Irak plegen PMC's regelmatig onderling overleg, omdat zij vaak niet op hulp van de multinationale troepen kunnen rekenen wanneer ze aangevallen worden. De bedrijven wisselen niet alleen informatie uit, maar coördineren tevens de inzet van hun reddingsteams voor levensbedreigende situaties.

Voor de risicovolle taken worden veel ex-militairen gecontracteerd die afkomstig zijn uit elite-eenheden, zoals de Amerikaanse Rangers, Green Berets, Delta Force en Seals, en de Britse SAS en de

Special Boat Service.⁷ Het gaat hierbij meestal om oudere onderofficieren van tussen de 30 en 40 jaar oud. Met hun ruime ervaring op het gebied van speciale operaties zijn zij zeer professioneel en gedisciplineerd, en beschikken over de vaardigheden en toewijding om onder vijandige omstandigheden te werken. De vraag naar gekwalificeerde ex-militairen in Irak overtreft langzamerhand het aanbod. De beloning is dan ook vrij hoog, namelijk zo'n 15.000 dollar per maand. Althans dat geldt voor westerlingen: Ghurka's en Fikji's verdienen 1.500 tot 3.000 dollar per maand, terwijl Irakezen met zo'n 150 dollar per maand genoeg moeten nemen. Overigens is voor een deel ook sprake van een zogenaamde 'Iraqi Gold Rush'. Veel lagergekwalificeerde contractanten voelen zich aangetrokken door het geld dat hen in het vooruitzicht wordt gesteld.⁸

Privatiseringsgolf

Belangrijke verklaringen voor de huidige opkomst van PMC's zijn onder meer de talrijke werkloze militairen die na de Koude Oorlog op de arbeidsmarkt zijn verschenen, en de steeds hoogwaardiger technologie in de oorlogvoering. Maar de privatiseringsgolf in de publieke sector is ook een belangrijke verklarende factor. De Bush-administratie heeft een groot geloof in de superioriteit van de vrije markt voor het vervullen van publieke taken. De overheid is volgens veel neoconservatieven inefficiënt en onproductief en PMC's kunnen

taken dan ook goedkoper uitvoeren. Bovendien worden ze meestal op ad hoc-basis ingehuurd en alleen betaald voor bewezen diensten. De privatisering van veiligheid beperkt zich overigens niet tot de Verenigde Staten, maar is een mondiaal fenomeen.

*In Irak is
één op de tien
militairen een
civiele contractant*

Inmiddels zijn er zo'n 90 PMC's actief in 110 landen met een jaarlijkse omzet van zo'n 100 miljard dollar.

PMC's werken niet alleen voor overheden.⁹ Opdrachtgevers variëren van rebellengroepen en drugkartels tot humanitaire NGO's en de Verenigde Naties. Zo worden alle VN-vredesoperaties uitgevoerd met logistieke ondersteuning van PMC's. Het World Wildlife Fund heeft PMC's aangetrokken om de met uitsterving bedreigde neushoorns te beschermen tegen goed bewapende stropers. Het Internationale Comité voor het Rode Kruis en World Vision maken gebruik van PMC's voor het beschermen van hun faciliteiten in vijandige gebieden, zoals Sierra Leone en de Republiek Congo. Krijgsheren, kindsoldaten en terroristen respecteren namelijk vaak niet het beroep op neutraliteit van NGO's. Het aantal slachtoffers onder NGO's is de laatste tijd dan ook aanzienlijk gestegen.

PMC's: een verscheidenheid aan diensten

PMC's bieden dus een rijk palet aan activiteiten, variërend van adviezen van individuele consultants tot firma's die squadrons gevechtsvliegtuigen of bataljons met commando's voor gevechtsoperaties verhuren. De Engels-Amerikaanse PMC Northbridge Services Group verklaart binnen drie weken waar ook ter wereld een 5.000 man tellende brigade in te kunnen zetten, die volledig uitgerust is en volledige logistieke ondersteuning geniet. PMC's hebben in een aantal conflicten, zoals in Angola, Kroatië, Ethiopië-Eritrea en Sierra Leone, direct of indirect een beslissende wending aan de strijd gegeven.

Singer maakt in zijn boek *Corporate Warriors* bij de diverse activiteiten van PMC's een onderscheid in aanbieders, adviseurs en ondersteuners.¹⁰ Aanbieders leveren soldaten, wapens en materieel. Adviseurs worden onder meer ingeschakeld bij de reorganisatie van een krijgsmacht en het rekruteren van militairen. Ondersteuners bieden tenslotte hun diensten aan bij activiteiten als het transport bij materieel, het opzetten van bases, de voedselvoorziening en het vervoer van gewonden.

Tegen militaire ondersteuningstaken als militair advies en training, logistieke steun, bewakingsdiensten, het verzamelen van inlichtingen en misdaadpreventie bestaan over het algemeen geen bezwaren.

Deze worden als legitieme activiteiten van PMC's beschouwd. Maar er bestaat een grijze zone tussen enerzijds militair advies en training en anderzijds actieve betrokkenheid bij een conflict.

Zolang een PMC niet actief betrokken raakt bij een gewapend conflict en diensten levert aan een legitieme (inter)nationale autoriteit, is hun inzet veelal onomstreden. De toenmalige Britse minister van Buitenlandse Zaken, Robin Cook, kwam begin 1998 in de problemen toen bekend werd dat zijn ambtenaren betrokken waren bij financiering van huurlingen in het door een VN-wapenembargo getroffen Sierra Leone. Een onderzoek naar het gebruik van PMC's leidde vervolgens tot publicatie van een 'Green Paper' over dit fenomeen in 2002.¹¹

Dit document staat in beginsel niet negatief tegenover de activiteiten van PMC's, maar signaleert wel een gebrek aan regulering. Het acht regulering gewenst om de mogelijkheid te hebben ongewenste activiteiten te controleren en verantwoordelijkheden duidelijk te maken. In een uitvoerige notitie als reactie op de Green Paper noemt de Britse organisatie International Alert een aantal activiteiten van PMC's die verboden zouden moeten worden in het kader van regulering.¹² Het betreft hier directe betrokkenheid in een conflictsituatie, zoals het gebruik, rekruteren, financieren en trainen van huurlingen. Het eventueel verbod betreft activiteiten met een dodelijke afloop; assistentie aan regeringen die niet internationaal

worden geaccepteerd of aan niet-statelijke actoren of ongeregelde troepen (*irregulars*); activiteiten die kunnen leiden tot mensenrechtenschendingen of interne repressie; plunderen; en andere illegale bezigheden, zoals het onttrekken van delfstoffen en het ongeautoriseerd verkrijgen en handelen in auto's.

Een rapport van het Amerikaanse ministerie van Defensie onderkent ook onvolkomenheden in het beleid ten aanzien van PMC's.¹³ Zo zijn de militairen in het operatiegebied vaak niet op de hoogte van de aanwezigheid en activiteiten van PMC's. Bovendien bestaat er bij het eindigen van een contract vaak geen *back-up plan* en beschikken de militairen over onvoldoende capaciteiten om de taken over te nemen. Ook hier luidt de conclusie dat regulering dringend gewenst is.

Gevechtsoperaties

De huidige internationale discussie richt zich dus vooral op PMC's die gevechtsoperaties uitvoeren of hieraan meewerken. Voorstanders wijzen er op dat PMC's kunnen worden ingezet in situaties waarin westerse regeringen niet willen optreden. Zo blijft de secretaris-generaal van de VN bij verzoeken om troepen te leveren voor vredesoperaties in Afrika regelmatig met lege handen staan. Het Westen is, ondanks veel officiële retoriek over het belang van Afrika en de verontwaardiging over de grove schendingen van mensenrechten op dit continent, vaak niet bereid om hiertegen op te treden.

Toenmalig VN-ondersecretaris-generaal voor vredesoperaties, Kofi Annan, heeft zelfs overwogen in de Rwandese burgeroorlog privé-militairen te werven om strijders en vluchtelingen te scheiden. De internationale gemeenschap was echter nog niet zover en stond afwijzend tegenover het privatiseren van de vrede. Sommige veiligheidsdeskundigen menen echter dat de inzet van PMC's het merendeel van de 800.000 doden in Rwanda het leven had kunnen redden.¹⁴

Een 'succesvol' optreden van een PMC in Afrika was die van Executive Outcomes, in Sierra Leone enkele jaren geleden. Met haar militair optreden wist dit bedrijf zonder veel problemen de rebellen te beteugelen. Het prijskaartje dat aan deze 22 maanden durende operatie hing, bedroeg 35 miljoen dollar. Het jaarlijks budget van de VN-vredesmacht die later optrad omvatte tegen de 500 miljoen dollar. PMC's zijn dan ook vaak goedkoper en bovendien sneller inzetbaar dan een multinationale vredesmacht, die ook vaak onderhevig is aan de nationale agenda's van contribuerende landen. Sir Brian Urquhart, die beschouwd wordt als de peetvader van *peace-keeping*, heeft zich dan ook laten ontvallen dat PMC's in een volmaakte wereld niet nodig zouden zijn, maar dat de wereld nu eenmaal niet volmaakt is.

Discutabele voordelen

Regeringen maken echter ook gebruik van PMC's op basis van discutabele motieven. Toen bijvoorbeeld het Amerikaanse Congres tijdens de oorlog in het voormalige Joegoslavië voor Bosnië een plafond van 20.000 Amerikaanse militairen vaststelde, wist de regering dit te omzeilen door 2.000 civiele contractanten in dienst te nemen. En het wapenembargo van de Verenigde Naties op de Balkan werd door de Amerikanen 'ontdoken', toen ze in 1995 contractanten van Military Professional Resources Inc. (MPRI) inhuurden om de Kroatische strijdkrachten te adviseren en te trainen. De Kroatische strijdkrachten voerden enige maanden later de operatie *Storm* uit, waarbij meer dan 100.000 Serviërs in een vierdaagse aanval van huis en haard werden verdreven. Hoewel MPRI iedere betrokkenheid ontkende, verwerfde het bedrijf hiermee de nodige bekendheid. Via Richard Holbrooke kreeg deze firma later de opdracht om het Bosnische leger te reorganiseren. MPRI beschikt over meer generaals per vierkante meter dan het Pentagon. Meer dan 10.000 voormalige militairen, waaronder elite-eenheden, zijn voor iedere opdracht op afroep beschikbaar.

Een ander (twijfelachtig) voordeel van een PMC is, dat wanneer een medewerker om het leven komt, deze niet op de officiële slachtofferlijsten hoeft te worden vermeld. Inmiddels hebben tientallen contractanten in Irak het leven gelaten.

Bezwaren tegen PMC's

Tegenstanders van het gebruik van PMC's voor gevechtsoperaties brengen velerlei bezwaren naar voren. Voor sommigen gaat het om een taboe: het geweldsmonopolie behoort immers tot het domein van de staat. Daar valt wel wat op af te dingen. In steeds meer landen in het Westen is al sprake van een toenemende privatisering op het gebied van de interne veiligheid. Zo beschikken de particuliere veiligheidsbedrijven in de Verenigde Staten over meer dan tweeënhalf zoveel werknemers als de publieke politie. Ook in Groot-Brittannië overtreft het aantal medewerkers bij particuliere veiligheidsfirma's die van de politie.¹⁵

Daarnaast voeren tegenstanders aan dat PMC's mensenrechten schenden en geen verantwoording voor hun activiteiten hoeven af te leggen. Bovendien zouden PMC's ertoe neigen een conflict te continueren om daarmee hun contract onnodig te verlengen. In de praktijk blijkt dit wel mee te vallen, omdat ze zich op deze manier uit de markt zouden prijzen. Toegegeven moet worden dat de ervaringen met PMC's niet altijd onverdeeld gunstig zijn geweest. Zo is de firma Dyncorp meerdere malen in opspraak geweest vanwege misdragingen van haar werknemers. In tenminste twee operaties werden werknemers beschuldigd van het kopen van illegale wapens, vrouwenhandel, het vervalsen van paspoorten en andere immorele activiteiten. De bedrijfsleider van deze firma in Bosnië

maakte videotapes van hoe hij twee vrouwen verkrachtte. Geen van de werknemers werd ooit strafrechtelijk vervolgd, ten dele omdat er geen wetgeving op PMC's van toepassing is. Toch is Dyncorp ingehuurd om de Irakese politie op te leiden voor een contract ter waarde van 250 miljoen dollar.

Privatisering roept dan ook problemen op van selectie en verantwoording. Zo hebben voormalige leden van de meest beruchte eenheden van de sovjet- en apartheidregimes werk gevonden bij PMC's. Zelfs als een gedegen selectie plaatsvindt, is het erg moeilijk te overzien wat eenheden in het veld doen. Als een medewerker een overtreding pleegt, voelt zijn werkgever, met het oog op nieuwe contracten, er weinig voor deze over te leveren aan autoriteiten, voor zover die al in falende staten aanwezig zijn.

Maar ondanks bovengenoemde ontsporingen, proberen PMC's een zo goed mogelijke reputatie op te bouwen. Als een PMC zich wil handhaven op deze groeiende markt, dan is een goed imago vereist. Hiertoe worden onder meer gezaghebbende oud-politici en oud-militairen aangezocht om deel uit te maken van de raad van bestuur.¹⁶

Een ander bezwaar zou zijn dat PMC's tijdelijk aanwezig zijn, maar weinig doen aan de onderliggende oorzaken van onrust en geweld. De bedrijven in kwestie brengen hiertegen in dat een PMC moet zorgen voor een veilige omgeving, waarin het mogelijk wordt de problemen aan te pakken. Dit laatste is een taak voor de desbetreffende regering en eventueel voor de internationale gemeenschap.

Tenslotte kan geen enkel contract garanderen dat private werknemers in een gevechtszone zullen blijven. Na de oorlogshandelingen in Irak, weigerden sommige contractanten naar gevaarlijke delen in het land af te reizen. Hierdoor moesten Amerikaanse troepen zonder warm eten in de modder verblijven. En, nadat twee Zuid-Koreaanse contractanten tijdens reparatiewerkzaamheden aan een energiecentrale ten noorden van Bagdad waren gedood, verlieten 60 collega's het land.

Regulering en certificering

Uit het voorgaande blijkt dat nadere regulering van PMC's dringend gewenst is. Contractanten maken immers geen onderdeel uit van het militair apparaat en kunnen dus niet voor een krijgsraad gedaagd worden. Zij vallen ook niet onder de uit 1989 stammende *UN-Convention Against the Recruitment, Use, Financing and Training of Mercenaries*, en ook niet onder de Conventies van Genève. De definitie van huurlingen in deze verdragen is namelijk zo vaag, dat vrijwel niemand hieraan voldoet.¹⁷ In Irak kregen de contractanten zelfs volledige immuniteit van de *Coalition Provisional Authority* (CPA), en dit is door de huidige interim-regering verlengd. Het is dus aan de PMC's om te beslissen hoe ze met misdragingen van

hun personeel omgaan. Om de genoemde bezwaren tegen PMC's zoveel mogelijk te ondervangen, dienen hun activiteiten in beginsel internationaal gereguleerd te worden. Te denken valt aan een door de Verenigde Naties in te stellen register van PMC's. Om in aanmerking te komen voor zo'n registratie dienen PMC's voor certificatie aan bepaalde eisen te voldoen. Transparantie, het afleggen van verantwoording en de mogelijkheid tot controle zijn vooral belangrijk. Daarbij moeten ook PMC's worden gehouden aan mensenrechten en aan het humanitair oorlogsrecht. Regulering is vooral belangrijk voor de legitimering van de activiteiten van professionele PMC's. Belangrijker nog is dat regulering kan zorgen voor duidelijkheid over de verantwoordelijkheid die een opdrachtgever draagt voor gedragingen van een opdrachtnemende PMC.

De vraag naar Private Military Companies overstijgt het aanbod

Aangezien het internationaal recht een effectieve regulering van de wettelijke status van PMC's vooralsnog niet aanpakt, wordt gekeken naar oplossingen op nationaal niveau. Hier dienen zich echter drie fundamentele proble-

men aan. In de eerste plaats kunnen PMC's hun hoofdkwartier naar een ander land verplaatsen. Zo heeft Zuid-Afrika in 1998 de *Foreign Assistance Military Act* ingevoerd die een uitgebreide regulering van PMC's bevat. Eben Barlow, de oprichter van Executive Outcomes, verklaarde toen dat hij niet bezorgd was, omdat drie andere Afrikaanse landen hem aangeboden hadden zich in hun land te vestigen. Een groot Europees bedrijf had hem zelfs voorgesteld zijn firma uit te kopen.

Een tweede probleem met nationale wetgeving betreft de afdwinging ervan. De lokale autoriteiten in falende staten bijvoorbeeld, hebben noch de macht noch de middelen om deze firma's aan te pakken.

Het laatste probleem is dat de meeste nationale wetten en verordeningen het fenomeen van PMC's nog steeds negeren of het als een onderwerp beschouwen dat op internationaal niveau moet worden aangepakt.

Tot slot

Zoals hiervoor geschetst, kent het fenomeen PMC's zowel voor- als tegenstanders. Duidelijk is in ieder geval dat PMC's in een grote behoefte voorzien en inmiddels een *fact of life* zijn geworden. De vraag naar PMC's overtreft het aanbod en deze trend zal zich alleen maar voortzetten. Al maakt de diversiteit van PMC's het niet eenvoudig snel tot internationale afspraken te komen, het is hard

nodig daartoe de eerste stappen te gaan zetten. Internationale en/of nationale regelingen over registrering en certificering zijn dringend gewenst. Gerenommeerde PMC's hebben ook laten weten hier een groot voorstander van te zijn en enkele hebben zich al aangesloten bij de International Peace Operations Association, die ook streeft naar kwaliteitseisen voor PMC's.¹⁸ Registratie en certificering maken het in ieder geval mogelijk het kaf van het koren te scheiden.

Generaal-majoor der mariniers b.d. mr. drs. C. Homan is verbonden aan het Instituut Clingendael. Gloria Geschiere studeert Algemene Sociale Wetenschappen aan de Universiteit Utrecht.

NOTEN

1. Paul Krugman, 'Bedrijfsleven slaat poen uit patriotisme', *de Volkskrant*, 19 december 2003.
2. www.dfsinfopedia.org/wiki.phtml?title=Blackwater_USA
3. Ariana Eunjung Cha and Renae Merle, 'Line increasingly blurry between soldiers and civilians contractors', *Washington Post*, 13 May 2004.
4. James Ridgeway, 'Secretary of Defense Aims to Privatize the U.S. Military', *Village Voice*, 4 December 2004.
5. Patrick Radden Keefe, 'Iraq: America's Private Armies', *The New York Review of Books*, 12 August 2004, pp. 48-51.
6. Peter Singer, 'Warriors for Hire in Iraq', The Brookings Institution, 15 April 2004, <http://www.brook.edu/views/articles/fellows/singer20040415.htm>.
7. Megan Scully and Gina Cavallaro, 'Special Forces Brain Drain, Security Firms Snap Up World's Elite Troops', *Defense News.com*, 3 May 2004.
8. Jonathan Weisman and Anitha Reddy, 'Spending on Iraq sets off Gold Rush: Lawmakers Fear U.S. Is Losing Control of Funds', *Washington Post*, 9 October 2003.
9. Peter Warren Singer, 'Should Humanitarians Use Private Military Services?', *Humanitarian Affairs Review*, Summer 2004, pp. 15-17.
10. Peter Warren Singer, *Corporate Warriors: The Rise of the Privatized Military Industry*, Cornell University Press, 2003.
11. *Private Military Companies: Options for Regulation*, The House of Commons, The Stationary Office, London, 12 February 2002.
12. Stella Beernink, 'Particuliere militaire ondernemingen en het gat op de vredesmarkt', *Internationale Spectator*, november 2003, p. 549.
13. United States General Accounting Office, 'Military operations: Contractors Provide Vital Services to Deployed Forces But Are Not Adequately Addressed in DOD Plans', GAO-03-695, 24 June 2003.
14. Raenette Taljaard, 'The Danger of Latter-day Mercenaries', *International Herald Tribune*, 17 January 2004.
15. Didier Seroo, 'Vreemd legioen: Particuliere veiligheid is groeiend explosief', *Internationale Spectator*, november 2003, p. 555.
16. Peter Warren Singer, 'Corporate Warriors: The Rise of the Privatized Military Industry and Its Ramifications for International Security', *International Security*, Vol. 26, 2001, pp. 186 - 220.
17. A. Skwortsow, 'Huurlingen: criminelen of combattanten?', *Marieneblad*, januari 2004, pp. 8-18; en P.W. Singer, 'War, Profits, and the Vacuum of Law: Privatized Military Firms and International Law', *Columbia Journal of Transnational Law*, Vol. 12, 2004, pp. 521-549.
18. Spencer Ante and Stan Crock, 'The Other U.S. Military', *Business-week online*, 31 May 2004.

Zojuist verschenen:

Allies or Aliens?

Sebastian Reyn analyseert in *Allies or Aliens* de huidige transatlantische crisis en het controversiële beleid van de regering-Bush vanuit historisch perspectief.

Het boek biedt voor zowel Amerikanen als Europeanen een boeiend kader voor het begrijpen van het Amerikaans buitenlands beleid en de manier waarop Amerikanen naar Europa kijken sinds het ontstaan van hun land.

Allies or Aliens levert niet alleen kritiek op het beleid van de regering-Bush dat volgens de auteur doordrenkt is van een krachtig, maar vertekend beeld van de geschiedenis. Het spoort de Europeanen ook aan om meer te doen dan alleen de Amerikanen spiegels voor te houden.

Prijs: € 17,50

(begunstigers van de Atlantische Commissie: € 7,50)

